

อุปสรรคต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ

บทความพิเศษ

ดร.รุ่งเรือง พิทยศิริ

เมื่อเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศคู่แข่งเพื่อนบ้านที่มีฐานะและความเจริญทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งประสิทธิผลทางเศรษฐกิจในขณะนี้ โดยเฉพาะเกาหลี ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ประเทศไทยดูเหมือนว่าจะประสบความสำเร็จในการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจน้อยกว่าประเทศดังกล่าว ทั้งๆ ที่ประเทศไทยประสบวิกฤติการณ์ก่อนประเทศอื่นๆ และเคยมีศักยภาพพื้นฐานด้านการผลิตที่ดีพอควร อีกทั้งในสมัยก่อนที่มีการตั้งงบประมาณเกินดุลมาเป็นเวลานานทำให้ฐานะการคลังในอดีตมีความมั่นคงและน่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการบรรเทาปัญหาทางเศรษฐกิจ แต่กลับเป็นว่าปัจจุบันปัญหาในประเทศไทยกลับรุนแรงกว่าประเทศอื่น ประเทศไทยอาจถูกจัดอันดับว่าฟื้นตัวช้าที่สุดรองจากประเทศอินโดนีเซีย และนี่ก็เป็นเหตุผลที่ทำให้มีการเงินและนักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในประเทศไทยเนื่องด้วยมีอุปสรรคหน้ามีอุปสรรค

อุปสรรคในการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการย้อนกลับของนโยบายและมาตรการแก้ปัญหาของรัฐบาลเอง ตั้งแต่การเริ่มต้นเปิดสถาบันการเงินอย่างถาวรหลังจากรับหน้าที่ได้เพียงแค่วันเดียว การใช้นโยบายการคลังแบบรัดกุมและมาตรการดอกเบี้ยสูงเป็นเวลานานเกินไปทำให้ภาคการผลิตล้มละลายมากขึ้น การไม่เข้มงวดต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ ลูกหนี้และผู้ประกอบการทำให้เกิดพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวในระบบเศรษฐกิจ การขาดความมุ่งมั่นในการเดินนโยบายแยกหนี้ดีหนี้เสียอย่างจริงจังจนกระทั่งการดำเนินมาตรการเพิ่มทุนสถาบันการเงินและการควบคุมกิจการต่อมาก็คงความล้มเหลวในเรื่องการบริหารหนี้ และความล้มเหลวในเรื่องนี้ทำให้ภาระการตั้งสำรองหนี้เสียมีขนาดสูงขึ้นเรื่อยมาผนวกกับความล้มเหลวในการบริหารองค์การ ปรัส ทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องในภาคการคลังอย่างรุนแรง และการใช้มาตรการการคลังกระตุ้นเศรษฐกิจเข้ากันไปแล้ววิธี

ปฏิบัติที่ไม่โปร่งใสทำให้เกิดประสิทธิภาพต่ำ นั่นเป็นเพียงสิ่งเซปที่นำมาสู่อุปสรรคที่รัฐบาลกำลังต้องรีบคลายเนื่องจากวัดแน่นขึ้นทุกวันโดยเฉพาะปัจจัยเสี่ยงทางเศรษฐกิจที่กำลังเกิดจากภาวะเงินฝืดนั่นคือ **กับดักสภาพคล่อง (Classical Liquidity Trap)** ซึ่งบ่งบอกด้วยอาการต่อไปนี้

การออมที่สูงกว่าการลงทุนทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องล้มระบบสถาบันการเงินซึ่งมีขนาดกว่า 3 ล้านล้านบาท ทำให้ต้นทุนสถาบันการเงินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลงอย่างเบ็ดเสร็จการันตีทำให้เกิดความพยายามรักษาส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ที่สูงอันเกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค และที่สำคัญคือ อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มจะลดลงต่อไปอย่างต่อเนื่อง และอันตรายนี่อาจเกิดขึ้นคือการเกิดภาวะฟองสบู่ระบบอุปสงค์และอุปทานที่ขาดสมดุล เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำในระดับหนึ่งจะลดแรงจูงใจในการออมแต่จะสร้างภาวะการลงทุนที่ไม่ทั่วถึงผลตอบแทนที่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ เช่น การเบี่ยงกำไรวันต่อวันในตลาดหุ้น หรือการนำเงินมาจับจ่ายใช้สอยในสินค้าและบริการที่ไม่สนองความจำเป็นเพื่อลดพฤติกรรมที่เกิดจากกรณีรับวัดทางเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดี การที่อัตราดอกเบี้ยลดลงอย่างต่อเนื่องกว่า 6% ภาคการเงินก็ยังไม่สามารถตอบสนองได้ ทั้งนี้เพราะสินเชื่อนานการยังคงลดลงไป โดยเฉลี่ยในสองไตรมาสแรก สินเชื่อยังคงลดลงประมาณร้อยละ 4 และการลดลงของสินเชื่อจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตราบใดที่การแก้ปัญหา NPL ยังไม่มีความเห็นหน้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปธรรมของการดีดหนี้สูญเดือนละ 1% ยิ่งดูเหมือนว่าห่างไกลเพราะการเพิ่มทุนตามมาตรการ 14 สิงหาคม ได้ล่าช้าออกไปอย่างมาก การขยายธนาคารรัฐยึดมาซึ่งเกิดปัญหาในการเจรจาเนื่องจากสภาพการคลังของรัฐบาลขาดการต่อรอง แม้กระทั่งธนาคารของรัฐที่ใหญ่ที่สุดก็ยังรอการเพิ่มทุนอีกกว่า 108,000 ล้านบาทและประมาณถึง 200,000 ล้านบาท จึงจะสามารถตั้งสำรองได้ครบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากความล่าช้าอาจส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวในการเพิ่มทุนทั้งระบบ หากมีการเกี่ยวในข้อถกแถลงควบคุมกิจการสถาบันการเงินที่แล้วมา เนื่องจากการทำรัฐวิบัติถึง

ต้นตอหนี้ที่ทำให้ NPL ขยายตัวต่อเนื่องในปัจจุบัน ล่าสุด ดัชนีการลงทุนของภาคเอกชนก็ยังติดลบ โดยในเดือนมีนาคมดัชนีได้ปรับตัวลงถึงร้อยละ 21 แสดงว่าการลงทุนใหม่ที่เป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจยังไม่เกิดขึ้น ขนาดที่มีการใช้กำลังการผลิตเพียงแค่ครึ่งเดียว และผลกระทบที่เกิดจากความไม่มั่นใจของผู้ประกอบการสถาบันการเงิน ยิ่งทำให้ปัญหาหนี้รุนแรงมากขึ้น ในขณะที่การรอต่อไปภาวะซึมเซาในระบบเศรษฐกิจจะรุนแรงมากขึ้นตามภาวะเงินฝืด (ที่มีการคาดคะเนโดยคณะกรรมการการคลังการธนาคารและสถาบันการเงิน ในวุฒิสภา ว่าเงินเพื่อจมีแนวโน้มติดลบถึงไตรมาสที่สาม) ยิ่งจะทำให้อุปสงค์ต่อการลงทุนต่ำลงและจะยิ่งลดความจูงใจต่อผู้ลงทุนด้วยอย่างไรก็ดี การที่ดัชนีการผลิตอุตสาหกรรมได้เริ่มเป็นบวกในช่วงไตรมาสแรกที่ผ่านมาก็ได้ส่งผลดีให้กับระบบเศรษฐกิจไทยนี้ เนื่องจากว่าดัชนีดังกล่าวจากต่างประเทศโดยผลิตด้วยวัตถุดิบจากต่างประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศตามโควตาของบริษัทแม่ เช่น อุตสาหกรรมยาแผนดและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก รวมทั้งเกิดจากการเพิ่มสต็อกสินค้าจากการเร่งผลิตเสรีการผลิตสุราโดยอาศัยทุนจากการออกหุ้นกู้

นอกจากนั้นแล้วการส่งออกยังไม่ขยายตัว โดยในไตรมาสแรกได้ลดลงถึงร้อยละ 4 ถ้าเทียบเป็นหน่วยดอลลาร์ แต่ถ้าเทียบเป็นเงินบาทยังคงลดลงกว่า 20% แต่การส่งออกในเดือนเมษายนได้กลับสูงขึ้นถึงร้อยละ 2.5 กลับมาได้เป็นผลเนื่องจากกำลังการผลิตไทยปรับตัวสูงขึ้นแต่กลับเกิดจากการผลิตของบริษัทต่างชาติที่มีการส่งออกสินค้าไปยังบริษัทแม่ที่ประเทศญี่ปุ่นมากกว่า หากดูที่ศักยภาพการส่งออกจริงของประเทศไทยแล้ว เราควรเร่งมาตรการภาษีและสินค้าแปรรูปซึ่งขณะนี้มีความซบเซาอย่างรุนแรง สินค้าเกษตรเกือบทุกชนิดมีราคาตกต่ำและถูกผลิตสินค้าตลาด แม้กระทั่งยางพาราซึ่งเป็นสินค้าในพื้นที่ฐานเสี่ยงของรัฐบาลยังมีราคาตกต่ำ การส่งออกที่รัฐบาลเคยตั้งเป้าหมายการขยายตัวไว้ที่ 4% จึงน่าที่จะประสบความสำเร็จยากในขณะที่ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทยได้รับคำสั่งตัวเลขการขยายตัวไว้เพียงที่

ร้อยละ 0

ท้ายที่สุดการบริหารการคลังของรัฐบาลกำลังเกิดปัญหาอย่างรุนแรงมากในขณะนี้ ภาระหนี้ภาครัฐซึ่งรวมของธนาคารแห่งประเทศไทยและหนี้ของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาการบริหารการเงินมีประมาณถึง 3 ล้านล้านบาท และเงินคงคลังได้ลดลงอย่างรวดเร็วจาก 200,000 ล้านบาทเหลือเพียง 60,000 ล้านบาท ในขณะที่ความจำเป็นในการตั้งภาระผูกพันการใช้หนี้ต่างประเทศกลับอิงแบบจำลองการขยายตัวทางเศรษฐกิจแบบลูกโซ่ที่มีโอกาสบรรลุยาก และขนาดหนี้ที่รัฐบาลตั้งแผนชำระก็ยังไม่เป็นขนาดที่น้อยกว่าความเป็นจริงเพราะรัฐบาลยังไม่ได้เปิดเผยภาระที่ต้องเกิดขึ้นจากการได้ถอนพันธบัตรและศักยภาพในการไว้เฟ้นชนชั้นนอกงบประมาณอีกมหาศาล การที่มีการชำระหนี้ในปี 2543 เพียงแค่ 79,000 ล้านบาท แต่จะมีการชำระหนี้ในปีถัดไปในขนาดที่สูงกว่ามาก ทำให้ดูเหมือนว่ารัฐบาลใหม่ที่จะมารับหน้าที่จะต้องรับภาระที่รัฐบาลตั้งไว้ให้มหาศาลและที่สำคัญต้องมีการที่ต้องทำความเข้าใจกับประชาชนเพิ่มเติมอีกมาก เนื่องจากความเป็นจริงของข้อมูลทางเศรษฐกิจยังคงลึกลับวุ่นวาย

การจัดทำตัวเลขของรัฐบาลจึงควรอิงหลักวิชาการวิทยาศาสตร์มากกว่านี้เพื่อจะให้เกิดตัวเลขสุทธิและองค์ประกอบของข้อมูลที่สมบูรณ์ยกตัวอย่างเช่นตัวเลขการส่งออก หากเราดูเพียงแค่ดุลการค้าซึ่งส่วนใหญ่จะดีขึ้นเมื่อมีค่าเงินอ่อนตัวลง โดยที่ไม่คำนึงถึงผลสืบเนื่องจากปัจจัยทางการเงิน (ต้นทุนการผลิตและแหล่งทุน) หรือดูแค่ปริมาณเงินตราที่ได้รับจากการส่งออกเพียงอย่างเดียวแต่ไม่หักลบกับปริมาณเงินตราที่ต้องสูญเสียจากการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อการส่งออกนั้นๆ ซึ่งในความเป็นจริงเราได้รับเพียงแค่การจ้างแรงงานราคาถูกระยะหนึ่ง บทเรียนจากการมองเพียงแค่มุมเดียวในการเขียนตัวเลข เช่น ตัวเลขของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 0.9% ในไตรมาสแรก ได้ทำลายความน่าเชื่อถือในการบอกเล่าถึงพัฒนาการของรัฐบาลชุดปัจจุบัน แต่ที่สำคัญต่อประเทศจริงๆ คือว่า อุปสรรคที่ได้กล่าวข้างต้นจะเป็นอุปสรรคชั่วคราวหรือถาวร ■

ดร.รุ่งเรือง พิทยศิริ กรรมการในสภาผู้แทนราษฎรและอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหิดล